

BINIBurgerinitiatief voor Participatie & Goed Bestuur

binisuriname@gmail.com <https://binisuriname.sr>

ABOP

WIE SCOORT, WIE FAALT?

Vergelijking Verkiezingsprogramma's 2025

Thema: Gezonde Leefomgeving en Natuur

m.m.v.

THEMA: GEZONDE LEEFOMGEVING EN NATUUR

Inhoud

1	Werkwijze	3
2	Algemene opmerkingen over de programma's	5
3	Vergelijking per thema	6
3.1	<i>Gezonde Leefomgeving en Natuur</i>	6
	Samenvatting Gezonde Leefomgeving en Natuur per partij	7
	Vragenlijst Gezonde Leefomgeving en Natuur	10

1 Werkwijze

Voor de verkiezingen van 25 mei 2025 hebben we gekeken naar de programma's van negen van de veertien deelnemende partijen: A20 (en partners), ABOP, DA91, NDP, NPS, OPTSU, PL en VHP.

Vijf partijen hebben we niet meegenomen: ARENA, DUS, VLS, DNL en PVC. Bij DUS zagen we direct dat hun programma voor een groot deel gekopieerd is van dat van De Nieuwe Leeuw (of andersom, maar de kans op plagiaat door DUS is groter). Van de andere vier verwachten we niet dat serieuze aantallen stemmen zullen halen. Ze meenemen zou het rapport langer maken zonder dat het veel zou toevoegen.

Bij Pertjajah Luhur twijfelden we nog of we ze zouden meenemen, want hun programma is bijna helemaal een kopie van dat van vijf jaar geleden - het was zo erg dat het programma dat wij in eerste instantie ophaalden bij het kantoor van PL (alleen in hard copy te verkrijgen), op de kaft nog had staan: 2020-2025. Uiteindelijk besloten we PL toch maar mee te nemen.

We hebben gewerkt met de programma's die via het CHS, via partijwebsites of direct aan ons zijn toegestuurd, of door ons zijn opgehaald. Waar mogelijk hebben we nagegaan of het om de officiële versies ging. Omdat sommige partijen lang op zich lieten wachten, hebben we gewerkt met de versies die we uiterlijk op 5 mei 2025 in handen hadden.

We bekeken programma's op twee manieren: thematisch en een algemene beschouwing.

Algemene beschouwing per partij

Bij de algemene beschouwing (die wij niet hebben gescored in kleuren of cijfers) kijken we aan de hand van een aantal vragen naar de kwaliteit van het programma als geheel. Wat is de algemene indruk, welke zijn de belangrijkste sterke en zwakke punten, is het programma uitvoerbaar en realistisch? Is er een duidelijke visie en hangen de voornemens daarmee samen? Is er een redelijke situatie analyse - want als partij moet je ons laten weten wat de situatie is waaraan jij gaat werken. Is er aandacht voor de grote veranderingen buiten Suriname?

Vergelijking per thema

In de vergelijkingen per thema worden de partijen naast elkaar gelegd. Voor elk thema hebben we vragen en stellingen geformuleerd en gekeken of partijen daar iets over zeggen. Vervolgens hebben we beoordeeld of wat ze zeggen inhoudelijk klopt en onderbouwd is en of de voornemens volgens ons bijdragen aan beleving van mensenrechten en het tegengaan van ongelijkheid. (Alle andere thema's, zoals goed bestuur, zijn daar voorwaarden voor.)

De antwoorden zijn gevisualiseerd in kleuren:

- groen voor aanwezig en redelijk uitgewerkt/concreet en correct
- geel/oranje voor wel genoemd maar onvolledig concreet
- rood voor afwezig, of wel aanwezig maar totaal de plank misgeslagen.

Onder de 'scoretabel' staan korte samenvattingen over de standpunten per partij over dat thema. De volledige vragenlijst voor dat thema per partij is hier ook te vinden.

De zeven thema's die zijn bekeken:

1. Goed bestuur
2. Rechtsstaat, mensenrechten en democratie
3. Menselijke ontwikkeling (zoals onderwijs en gezondheidszorg)
4. Gezonde leefomgeving en natuur (milieu)
5. Financieel-economisch

6. Hervorming van de publieke sector
7. Ontwikkelingen rond offshore olie en gas

Dat laatste thema hebben we bewust meegenomen, omdat de olie- en gasindustrie een grote invloed zal hebben op onze toekomst. We vinden dat partijprogramma's daar dan ook duidelijke plannen voor moeten bevatten.

De Vereniging Surinaams Bedrijfsleven (VSB) werkte mee aan de vergelijking van de thema's Goed bestuur en Rechtsstaat, Mensenrechten en Democratie; en de Vereniging van Economisten (VES) leverde een bijdrage aan het thema Financieel-economisch.

We vragen begrip voor het feit dat niet alle analyses even diep zijn uitgewerkt – door tijdsdruk konden we niet alles even grondig doen.

De verschillende delen van dit rapport zijn ook los te vinden op de website: <https://binisuriname.sr>

2 Algemene opmerkingen over de programma's

Wat wij graag willen zien in verkiezingsprogramma's is dat er ten minste een realistisch beleid is en een visie die duidelijk geformuleerd moet zijn, en met mensenrechten, inspraak, goed bestuur en duurzaamheid door alles heen, in plaats van slechts populistische kreten of mooie beloften.

Wat opvalt is dat weinig partijen bekend lijken te zijn met de basisprincipes van programmatisch plannen en ontwerpen: de logische samenhang tussen een visie, missie, doelen, uitgewerkt in strategieën en acties, ontbreekt veelal. Dit gebrek aan planningsinzicht wordt al decennialang gedemonstreerd in de wijze van beleidvoeren.

Geen van de partijen heeft een duidelijk en concreet plan voor de inkomsten uit het GranMorgu (block58) project. Geen van de partijen lijkt de URGENTIE te beseffen van acties die ondernomen moeten worden om Suriname ready te maken voor de periode na 2028,, zoals instituten versterken (Rekenkamer, Belastingdienst en dergelijke), wetgeving, handhaving, planning en goed bestuur. Dit is terug te zien in de vergelijkingstabel van het thema 'Offshore Olie en Gas'

Geen van de programma's belicht (gedeeltelijke) privatisering van verlieslatende overheidsbedrijven. De toekomstige overheid zou zich moeten focussen op regelgeving, handhaving, voedselzekerheid, onderwijs (door NPS benoemd als "kenniseconomie") en binnenhalen van deskundigen op prioriteitsgebieden zoals voor olie en gas, en belastingen).

Programma's moeten weldoordacht en samenhangend zijn. Ze moeten in begrijpelijke taal zijn, onderbouwd, gebaseerd op bestaand onderzoek en niet op ongefundeerde meningen. Ze moeten vooral geen opsomming zijn van wensen. Dit bleek voor velen een brug te ver- de wensenlijsten wonnen het ook nu weer van onderbouwde keuzes.

We willen ook zien dat een partij een beetje moeite heeft gedaan om een fatsoenlijk programma te produceren. Dan telt de uitstraling ook mee. Is er aandacht besteed aan de layout? Simpel is prima. Liever een eenvoudig Word-document met inhoudsopgave, dan een document bonter dan een kerstboom met 30 lettertypes, en vertekende foto's. Partijen die foto's van bladzijdes publiceren, of een zodanige 'beveiliging' van hun producten dat het niet te doorzoeken is: dat wekt wantrouwen en irritatie. Publiceer een doorzoekbare pdf.

Heeft iemand moeite gedaan om het even na te kijken op taal- en spelling? Ook wij zijn niet 100%, waarschijnlijk niet eens 90% foutloos qua taal, spelling en ontwerp, maar de onzinnige woorden, breisels, onzin en wartaal die we zijn tegengekomen bij enkele van de programma's geven aan dat men de kiezer niet serieus neemt, of dat men zelf niet begrijpt waar het over gaat.

Is het programma een gedrocht van meer dan honderd pagina's waarin alle stokpaardjes van alle partijprominenten bereden worden? Een verkiezingsprogramma is niet het Meerjaren Ontwikkelings Plan. Het is de kunst om een middenweg te vinden tussen 'opsomming van wensen/voornemens' en 'redelijk onderbouwde voornemens', die gebaseerd zijn op een duidelijke ideologie van de partij.

Ons advies voor de volgende keer: als er geen mensen in de partij zijn die een beetje overweg kunnen met taal en met layout, betaal daar professionals voor. Het kost niet meer dan een fiets of drie, een halve billboard of honderd truitjes.

En voor de plagiaatplegers, de seriële herhalers en laatste moment schrijvers: misschien moet u gewoon wat anders gaan doen met uw tijd en geld.

3 Vergelijking per thema

3.1 Gezonde Leefomgeving en Natuur

	A-20	ABOP	BEP	DA-91	NDP	NPS	OPTSU	PL	VHP
1. Correcte definitie/benadering van duurzame ontwikkeling									
2. Natuur/Milieu is randvoorwaarde ontwikkeling mens & economie									
3. Beheer natuurlijke hulpbronnen									
4. Behoud van biodiversiteit									
5. Ruimtelijke ordening									
6. Natuur in economische ontwikkeling (land en zeegebruikssectoren)									
7. Environm. justice (vb boeren Weg naar Zee, ITP& kwik, voedselzekerheid)									
8. Belangrijkste issues (kwik, bosbehoud, vuilverwerking, water, kustbesch.)									

Samenvatting Gezonde Leefomgeving en Natuur per partij

A20

Milieu staat als 1 van de 4 kernelementen in de visie voor ontwikkeling figuur (pg 8), maar de genoemde kwesties zijn globaal. Hier en daar in het programma worden enkele issues aangehaald, zoals kwikvervuiling, afvalbeheer, zeespiegelstijging, bescherming van het bos, maar de ernst, urgentie, omvang, impact en de integraal onderbouwde key issues in het programma ontbreken. In het hoofdstuk over milieu en natuur staat vrij algemene informatie.

Er is geen expliciete, eenduidige definitie gegeven over duurzame ontwikkeling. Het gronduitgiftebeleid wordt genoemd maar niet voor o.a. hout en goud concessies en conflict met de collectieve rechten van inheemse en tribale volkeren. Verbanden worden gelegd tussen onderwijs en duurzame ontwikkeling in het kader van olie exploitatie, en tussen gezondheid en milieu als een holistische benadering voor gezondheid, waarbij burgers 'leven in een gezond milieu'. Ruimtelijke ordening, wordt gezien als basis voor 'lange termijn slimme en duurzame ontwikkeling', maar dit is niet toegelicht.

Er is een relatief uitgebreid deel over agrarische ontwikkeling, waarbij ook milieuregels worden aangehaald. De economische potentie van zoetwater voorraden wordt ook aangehaald, maar er wordt niets gezegd over de realiteit van huidige waterkwaliteit in veel van onze oppervlaktewateren en de risico's voor oppervlaktewater die gepaard gaan met overstromingen in bewoonde gebieden (bijv. plekken met septic tanks e.d.).

ABOP

Er is geen expliciete definitie van duurzame ontwikkeling, wel een beschrijving, maar die is vrij algemeen. Er wordt gesproken over groene economie en het bevorderen van duurzaamheid zonder uitleg van wat deze begrippen betekenen. Duurzaam beheer en verantwoord beheer worden genoemd en bij de standpunten worden beloftes/wensen opgesomd voor strenge wetten, milieuvriendelijke exploitatie, transparantie inkomsten, betrekken gemeenschappen, monitoring, herstelprogramma's.

Onder infrastructuur worden groene ruimten en stadsontwikkeling genoemd en ook regionale ontwikkeling en toerisme, maar bescherming van natuur- en landbouwgebieden, decentralisatie, duurzame landbouw, circulaire economie en herstel van aangetaste natuurgebieden zijn niet uitgewerkt. Verantwoorde mijnbouwtechnieken komen niet aan de orde.

BEP

Het partijprogramma gaat uitgebreid in op duurzame ontwikkeling en vindt dat de mensenrechtenbenadering, rechtvaardige verdeling van voordelen en opbrengsten, de rechtvaardige overdracht van technologie en capaciteitsversterking o.a. basisprincipes zijn voor het formuleren van een aangepast milieubeleid. Ook wil men dat het beleid van Suriname met betrekking tot mondiale milieuvraagstukken zoals klimaatverandering, biodiversiteit, schoon drinkwater en ongerepte bossen wordt geëvalueerd. Milieubescherming wordt expliciet genoemd als een publieke uitgave

die gedekt moet zijn door belastingen. Grootsschalige kaalkap wordt nadrukkelijk van de hand gewezen, terwijl carbonhandel, compensatie van carbonemissies (REDD+), schone ontwikkelings-mechanismen' (CDM's) en de overdracht van technologie en capaciteitsversterking in het kader van klimaatverandering grondig bestudeerd moeten worden en voordeel moeten bieden aan de mensen die de bossen eeuwenlang hebben beschermd. Wat vuilverwerking betreft vindt men dat grofvuil en allerhande vuil opslagplaatsen moeten worden opgeruimd. Het programma geeft niet concreet aan hoe de geïdentificeerde problematiek zal worden aangepakt.

DA91

Het woord 'duurzaam' komt vaak voor, maar er is geen definitie gegeven. De partij noemt het implementeren van een Groene Strategie, waarbij de nationale spelers gestimuleerd moeten worden om strategische partnerschappen aan te gaan met andere landen, organisaties en internationale instituten. De erkenning van de grondenrechten van inheemsen en tribale volkeren is ook een bevestiging van andere rechten.

NDP

Duurzame groei, duurzame ontwikkeling, duurzame sectoren worden vaak genoemd zonder duidelijke definitie van het woord 'duurzaam'. Er wordt gehint naar sociale, economische en milieu aspecten maar niet expliciet. Milieu en natuur worden wel erkend als belangrijk voor het beschermen van natuurlijke hulpbronnen, maar slechts op 1 plek als een soort randvoorwaarde voor ontwikkeling en in verband gebracht met strenge regulering (in het geval van houtkap en mijnbouw). Er is niet ingegaan op relevante aspecten voor beheer van natuurlijke hulpbronnen. Behoud van de biodiversiteit wordt genoemd in het kader van visgronden en visquota's in de visserijsector, van traditionele landbouw (hoewel het verband hier niet direct duidelijk is en wat hier precies wordt verstaan onder biodiversiteit), bescherming van natuurgebieden, en samenwerking met internationale milieu organisaties. Het viel wel op dat 1 van de beleidsmaatregelen over visquota's aansluit op de targets in het nationale biodiversiteits-actieplan.

Er is een visie voor ruimtelijke ordening en naleving van ruimtelijke ordeningswetten is aangehaald zonder dat het duidelijk is om welke wetten het gaat. De aandacht voor het milieu in land en zeegebruikssectoren in de meeste gevallen beperkt tot 'milieu regels' in de visserij, olie sector, mijnbouw. *Environmental justice* wordt alleen genoemd in het kader van toegang tot schoon drinkwater in alle districten. Kustbescherming, klimaatverandering en klimaatadaptatie, en verschillende componenten van afvalbeheer (verwerking, scheiding en recycling) worden aangehaald. Hernieuwbare energie wordt op meerdere plekken genoemd, en ook groene ruimtes in stadsplanning. Hoewel beperkt, worden carbon credits wel aangehaald voor het genereren van inkomsten.

NPS

Er is geen definitie gegeven over duurzame ontwikkeling, alleen genoemd dat de NPS zich richt op duurzame ontwikkeling en inclusieve economische groei. Milieu wordt gezien als een van de vele aandachtspunten in het kader van de 4 hoofdlijnen van het programma. Indirect voor het stimuleren van niet-extractieve sectoren wordt een fiscale beleidsmaatregel voorgesteld (lagere inkomsten-belasting). Verder zijn er geen concrete beleidsmaatregelen, maar er wordt wel gesproken over de bauxietindustrie en andere grootsschalige plannen i.h.k.v. exploitatie van

natuurlijke hulpbronnen en een 'verantwoorde benutting' zonder concrete uitwerking en voorzorgs-maatregelen tegen negatieve effecten. Gestructureerde wijken en ruimtelijke planning wordt aangehaald, en ordelijke ontwikkeling in urbane gebieden, herinrichting van zones in Paramaribo, maar geen specifiek beleid of acties.

PL

Er is een algemene erkenning dat een gezond milieu en gezonde leefomgeving een randvoorwaarde is voor de ontwikkeling zowel voor mens als economie maar deze erkenning wordt niet vertaald in concrete acties. Het belang van een duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen en "duurzame economische en sociale ontwikkeling" ten behoeve van milieubescherming worden benadrukt, maar het is niet voldoende uitgewerkt en ook hier zijn er geen concrete acties. Het belang van ruimtelijke ordening is goed belicht, maar onvoldoende uitgewerkt. Belangrijke milieu issues zoals klimaatverandering, bosbehoud, afvalbeheer (verbeterd vuilverwerking) en kwikvervuiling worden zeer algemeen belicht zonder concrete acties.

VHP

In de benadering van duurzame ontwikkeling ontbreken aspecten gerelateerd aan sociale rechtvaardigheid en gelijkwaardigheid, en economische ontwikkeling. Bij acties voor beheer van natuurlijke hulpbronnen worden opgesomd het vergroten van inkomsten uit de sector, transparante uitgifte van vergunningen, integratie SDG's over duurzame consumptie en productie en klimaatverandering in de mijnbouw. Maar nergens is er een onderbouwing of uitwerking, noch concrete acties. Wat de biodiversiteit betreft is alleen een belofte dat de biodiversiteit behouden moet worden. Onder het kopje ruimtelijke ordening gaat het met name over infrastructurele werken. Het milieu heeft alleen aandacht bij de exploitatie van natuurlijke hulpbronnen en milieuvriendelijke processen, maar er is geen onderbouwing en uitwerking. Klimaatverandering wordt hier en daar genoemd en ook dat er milieuregels moeten zijn voor bodem-, water- en luchtvervuiling.

Vragenlijst Gezonde Leefomgeving en Natuur

	A20	ABOP	BEP
1. Correcte definitie/benadering van duurzame ontwikkeling	De verschillende elementen van het concept duurzame ontwikkeling komen wel aan de orde, maar geen expliciete, eenduidige definitie.	Geen expliciete definitie, wel een beschrijving, maar die is vrij algemeen. Sociale aspecten ontbreken.	Er wordt er uitgebreid ingegaan op duurzame ontwikkeling.
2. Erkenning dat een gezond(e) natuur/milieu/ gezonde leefomgeving randvoorwaarde is voor ontwikkeling van mens en economie, er zijn concrete acties.	Er wordt vaak benadrukt dat economische ontwikkeling niet ten koste mag gaan van de natuur. Bij sommige onderdelen van het programma komt soms vooral het gebruiksaspect van de natuur voor 'duurzame economische ontwikkeling' naar voren.	Afwezig / niet genoemd	Milieu is duidelijk gedefinieerd.
3. Beheer natuurlijke hulpbronnen	Afwezig / niet genoemd. Er wordt vrijwel niets gezegd over het beheer van natuurlijke (minerale en niet minerale) hulpbronnen. In het kader van goed bestuur en transparantie wordt ingegaan op gronduitgifte beleid, maar niet voor o.a. hout en goud concessies en conflict met de collectieve rechten van inheemse en tribale volkeren.	Er wordt genoemd: duurzaam beheer en verantwoord beheer, en bij de standpunten worden beloftes/wensen opgesomd voor strenge wetten, milieuvriendelijke exploitatie, etc. De vertaalslag van de 'standpunten' naar concrete beleidsacties ontbreekt; net als zaken over vergunning uitgifte en coördinatie van beleid tussen extractieve sectoren.	Er zijn concrete acties genoemd, waaronder: - Actualiseren en implementeren van de Milieuwet - Ontwikkelen van lokale beheersstructuren voor drinkwatervoorziening - Reguleren van gemeenschapsbossen - Carbon trade onderhandelingen - Collectieve grondenrechten en FPIC
4. Behoud van biodiversiteit	Biodiversiteit wordt hier en daar aangehaald, dat erop gelet moet worden bij ontsluiting van het binnenland (alleen selecte gebieden ter bevordering van ontwikkeling, de	Bescherming als argument (beheer van natuurlijke hulpbronnen) en als doel (middels uitbreiden beschermde gebieden, en investeren van opbrengsten via carbon credits).	Evalueren van het beleid van Suriname met betrekking tot mondiale milieuvraagstukken zoals klimaatverandering, biodiversiteit etc, maar geen maatregelen verder

	rest moet beschermd blijven) en i.h.k.v. traditionele geneeskunde en medicinale planten. Maar geen concrete acties.	Conceptwet natuurbeheer wordt nergens genoemd.	
5. Ruimtelijke ordening	Er is een aparte sectie (2.4) specifiek over ruimtelijke ordening waar i.t.t. sommige andere programma's niet alleen over infrastructuur wordt gesproken, en het wordt gezien als basis voor 'lange termijn slimme en duurzame ontwikkeling'. Er worden 5 speerpunten aangekondigd, maar alleen een Wet ruimtelijke ordening wordt genoemd, de vier andere speerpunten zijn verloren?	Wordt genoemd met Regionale ontwikkeling en toerisme. Maar er wordt onder dat kopje weinig over gezegd o.a bestemmingsplannen, infrastructuur, en beschermen natuur en landbouwgebieden, decentralisatie). Onder infrastructuur worden wel groene ruimten en stadsontwikkeling genoemd. Niets is uitgewerkt	Afwezig / niet genoemd
6. Natuur in economische ontwikkeling (land en zeegebruikssectoren)	Er is niet echt een sectorale benadering, en de agrarische en toerisme sectoren worden in het programma gezien als 'groene' sectoren waarin geïnvesteerd moet worden. Agrarische ontwikkeling: milieuregels worden aangehaald. Toerisme sector: focus op afvalbeheer en recycling, en herstel van beschadigde natuurgebieden. De economische potentie van zoetwater voorraden wordt ook aangehaald, maar er wordt niets gezegd over de realiteit en bedreigingen van huidige waterkwaliteit in veel van onze oppervlaktewateren (rivieren, kreken, etc). Olie exploitatie en mijnbouw: milieuregels en restricties moeten gelden en worden gehandhaafd.	Beperkt tot het noemen van zaken zoals duurzame landbouw, circulaire economie en herstel van aangetaste natuurgebieden. Maar niet over verantwoorde mijnbouw technieken. Geen uitwerking in concrete acties van het bovenstaande.	Afwezig / niet genoemd

7. Environmental justice (v.b boeren te Weg naar Zee, ITP en kwik, bos; vissers aan de kust, voedselzekerheid van ITP's)	Afwezig / niet genoemd De milieukwesties zoals kwik, voedselzekerheid en schoon drinkwater worden wel aangehaald, maar de link naar ongelijkheid in hoe mensen erdoor worden geïmpact en (niet) geholpen wordt niet gelegd.	Toegang tot schoon drinkwater als fundamenteel recht waarborgen door infrastructuur en waterbronnen te beschermen. Concrete beleidsmaatregelen ontbreken.	Terug te vinden in uitgangspunten zoals de mensenrechtenbenadering, rechtvaardige verdeling van voordelen en opbrengsten, de rechtvaardige overdracht van technologie en capaciteitsversterking voor milieubeleid, maar niet concreet
8. Belangrijkste milieu issues zoals kwik, bosbehoud, vuilverwerking, water, kustbescherming	Milieu staat als 1 van de 4 kernelementen in de visie voor ontwikkeling figuur (pg 8), maar de genoemde kwesties zijn globaal. Hier en daar in het programma worden enkele issues aangehaald, zoals kwikvervuiling, afvalbeheer, zeespiegelstijging, bescherming van het bos, maar onvoldoende (ernst, urgentie, omvang, impact) en integraal onderbouwde key issues in het programma,	Afvalbeheer, klimaatverandering. Geen concrete uitwerking	Grofvuil, de uitstoot van broeikasgassen, vuilopslag. Er is veel aandacht voor milieuvriendelijke goudwinning.
9. anders nl (vul in bij comments)	Verbanden worden gelegd tussen onderwijs en duurzame ontwikkeling (wel alleen in het kader van olie exploitatie), en tussen gezondheid en milieu als een holistische benadering voor gezondheid waarbij burgers 'leven in een gezond milieu'.	Afwezig / niet genoemd	Algemeen commentaar: het programma is meer een opsomming van punten dan dat er concreet wordt aangegeven hoe de problematiek zal worden aangepakt.

	DA91	NDP	NPS
1. Correcte definitie/benadering van duurzame ontwikkeling	In het gehele document wordt vanaf de missie, wel 60 keer gesproken over 'duurzaam'.	Duurzame groei, duurzame ontwikkeling, duurzame sectoren, 'duurzaam' / 'duurzame' worden 115 keer genoemd in het document, zonder duidelijke definitie. Er wordt gehint naar sociale, economische en milieuaspecten maar niet expliciet.	Er wordt geen definitie of uitleg gegeven. Alleen dat de NPS zich richt op duurzame ontwikkeling en inclusieve economische groei, waarbij kernbegrippen milieu, onderwijs, gezondheidszorg, infrastructuur en goed bestuur worden opgesomd.
2. Erkenning dat een gezond(e) natuur/milieu/ gezonde leefomgeving randvoorwaarde is voor ontwikkeling van mens en economie, er zijn concrete acties.	Het integreren van infrastructuurontwikkeling met oog voor natuurbescherming en klimaatadaptatie. Bescherming van natuurgebieden: Strikte regelgeving tegen en handhaving van wetgeving tegen illegale houtkap en mijnbouw. Export van rond hout zal gestopt worden.	Milieu en natuur worden wel erkend als belangrijk voor het beschermen van natuurlijke hulpbronnen, maar slechts op 1 plek als een soort randvoorwaarde voor ontwikkeling.	Milieu wordt gezien als 1 van de vele aandachtspunten in het kader van 4 hoofdlijnen van het programma (sociale, economische, ethische en culturele), maar niet in relatie gebracht met ontwikkeling van mens en economie.
3. Beheer natuurlijke hulpbronnen	Beheer van natuurlijke hulpbronnen zoals bossen, water en biodiversiteit wordt wel meermalen genoemd, maar er is slechts 1 concrete actie, namelijk educatieve initiatieven.	Het wordt slechts genoemd en in verband gebracht met strenge regulering (in het geval van houtkap en mijnbouw), maar verder wordt er niet ingegaan op relevante aspecten voor beheer van natuurlijke hulpbronnen.	Indirect voor het stimuleren van niet-extractieve sectoren wordt een fiscale beleidsmaatregel voorgesteld (lagere inkomstenbelasting). Verder geen concrete beleidsmaatregelen, maar er wordt wel gesproken over de bauxietindustrie en andere grootschalige plannen inhk van exploitatie van <i>natural resources</i> , en 'verantwoorde benutting' zonder concrete uitwerking en voorzorgsmaatregelen tegen negatieve effecten.
4. Behoud van biodiversiteit	Stimuleren van verantwoord beheren van natuurlijke hulpbronnen zoals bossen, water en biodiversiteit.	Wordt genoemd in het kader van visgronden en visquota's in de visserijsector, van traditionele	Behoud/bescherming alleen genoemd, niet concreet uitgewerkt. .

	Hieronder valt ook gepaste educatieve initiatieven om burgers van alle leeftijden bewust te maken van hoe om te gaan met onze bossen en andere natuurlijke hulpbronnen.	landbouw (hoewel het verband hier niet direct duidelijk is en wat precies wordt verstaan onder biodiversiteit hier), bescherming van natuurgebieden, en samenwerking met internationale milieuorganisaties.	
5. Ruimtelijke ordening	Afwezig / niet genoemd	Ruimtelijke ordening wordt genoemd als 1 van de pijlers onder het kopje woningbouw en gronduitgifte. Maar op de meeste plekken in het programma wordt vooral de nadruk gelegd op infrastructuur. Verder wordt wel een visie gegeven voor ruimtelijke ordening, en is het naleven van ruimtelijke ordeningswetten aangehaald zonder dat het duidelijk is om welke (nog niet bestaande?) wetten het gaat.	Gestructureerde wijken en ruimtelijke planning wordt aangehaald, en ordelijke ontwikkeling in urbane gebieden, herinrichting van zones in Paramaribo. Geen specifiek beleid of acties.
6. Natuur in economische ontwikkeling (land en zeegebruikssectoren)	Afwezig / niet genoemd	Aandacht voor het milieu in land en zeegebruiks-sectoren is zeer oppervlakkig, en in de meeste gevallen beperkt tot 'milieuregels' in de visserij, oliesector, mijnbouw. Voor toerisme wordt er wel 'milieuvriendelijke accommodaties' en 'duurzame excursies' genoemd, maar zonder verdere uitleg wat hieronder wordt verstaan. Over het algemeen wordt 'milieuvriendelijk' gebruikt als begrip zonder verdere toelichting of concrete specificatie.	In de landbouw (waterbeheer, biologische bestrijding), maar monitoren van insecticiden niveaus ontbreekt (en concrete maatregelen). In de visserij wordt gesproken over verantwoorde vangst zonder overbevissing, maar er wordt geen rekening gehouden met reeds bestaande overbevissing.
7. Environmental justice (v.b boeren te Weg naar Zee, ITP en kwik, bos; vissers aan de kust, voedselzekerheid van ITP's)	Afwezig / niet genoemd Erkenning van grondenrechten en sociale onrechtvaardigheid zijn wel aangehaald, maar niet in het kader van environmental justice.	<i>Environmental justice</i> komt enkel aan de orde (genoemd) in het kader van toegang tot schoon drinkwater in alle districten.	Afwezig / niet genoemd

8. Belangrijkste milieu issues zoals kwik, bosbehoud, vuilverwerking, water, kustbescherming	Milieuregels naleven: Strenge regels tegen vervuiling en schade aan het milieu. Deze zullen onderdeel moeten zijn van alle contracten nationaal en internationaal. Milieuregulering mijnbouw en bosbouw.	Niet heel uitgebreid, maar kustbescherming wordt aangehaald, klimaatverandering en klimaatadaptatie, en verschillende componenten van afvalbeheer (verwerking, scheiding en recycling).	Kwikvervuiling, schadelijke stoffen in de goudwinning, “groene technologie” (definitie ontbreekt), ontbossing, mijnbouw en rehabilitatie, pesticide gebruik, klimaatverandering en natuurrampen.
9. anders nl (vul in bij comments)		Hernieuwbare energie wordt op meerdere plekken genoemd. Er groene ruimtes in stadsplanning is aangehaald. En meest opvallende, maar zeer beperkt (enkel opgesomd) is <i>carbon credits</i> voor het genereren van inkomsten.	
	OPTSU	PL	VHP
1. Correcte definitie/benadering van duurzame ontwikkeling	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd	Aspecten gerelateerd aan sociale rechtvaardigheid en gelijkwaardigheid, en economische ontwikkeling ontbreken.
2. Erkenning dat een gezond(e) natuur/milieu/ gezonde leefomgeving randvoorwaarde is voor ontwikkeling van mens en economie, er zijn concrete acties.	Geen erkenning, maar er wordt beloofd dat bossen, rivieren en dieren beschermd worden, en dat mijnbouw aangepakt wordt door schadevermindering en herstel.	Wordt expliciet erkend in lid 4.1 Natuur en 4.2 Milieu maar deze erkenning wordt niet vertaald in concrete acties..	Afwezig / niet genoemd
3. Beheer natuurlijke hulpbronnen	Alleen de oliesector is uitgewerkt: inkomsten, jobs en opleidingen, en infrastructurele ontwikkeling; local content wetgeving, transparantie van contracten	In lid 4.3 wordt het belang van duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen en “duurzame economische en sociale ontwikkeling” ten behoeve van milieubescherming benadrukt maar het is niet voldoende uitgewerkt en er zijn geen concrete acties.	Inkomsten vergroten uit de sector, Transparante uitgifte vergunningen, integratie SDG's over duurzame consumptie en productie en klimaatverandering in de mijnbouw; zijn enkele zaken die worden genoemd. Geen onderbouwing, uitwerking of concrete acties.

4. Behoud van biodiversiteit	In het kader van dierenbescherming wordt biodiversiteit genoemd (tegengaan dierenmishandeling, stroperij, illegale handel). Verder geen concrete acties.	Afwezig / niet genoemd	Er wordt alleen een belofte gemaakt dat biodiversiteit behouden moet worden, geen acties.
5. Ruimtelijke ordening	Ruimtelijke ordening wordt alleen even genoemd in het kader van bestemmingsplannen (landbouw, woningbouw), maar zonder verdere uitwerking.	In lid 4.4 en 4.6 wordt het belang van ruimtelijke ordening goed belicht maar niet voldoende uitgewerkt, er zijn geen concrete acties.	Er is een kopje ruimtelijke ordening, maar de inhoud gaat m.n over infrastructurele werken. Er wordt verder alleen beloofd dat ruimtelijke ordening in woon, werk en productiegebieden verbeterd moet worden.
6. Natuur in economische ontwikkeling (land en zeegebruikssectoren)	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd Geen aandacht voor milieu onder andere land- en zeegebruikssectoren (als die überhaupt worden genoemd), dan bij de exploitatie van natuurlijke hulpbronnen
7. Environmental justice (v.b boeren te Weg naar Zee, ITP en kwik, bos; vissers aan de kust, voedselzekerheid van ITP's)	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd	Afwezig / niet genoemd
8. Belangrijkste milieu issues zoals kwik, bosbehoud, vuilverwerking, water, kustbescherming	Verminderen mijnbouwschade en herstel; bossen beschermen; afvalbeheer	In lid 4.1, 4.2, 4.3 en 4.7 worden belangrijke milieu issues zoals klimaatverandering, bosbehoud, afvalbeheer (verbeterd vuilverwerking) en kwikvervuiling belicht maar het is zeer algemeen en niet voldoende uitgewerkt.	Klimaatverandering wordt hier en daar genoemd. En milieuregels voor bodem, water en luchtvervuiling. Ook hier, belofte formulering, geen onderbouwing, geen uitwerking.
9. anders nl (vul in bij comments)	Voorlichting en educatie voor een mindshift ("groene mensen")		Milieuvriendelijke industriële processen. Zonder onderbouwing en uitwerking.